

ואיך לישנא ס"ל, דאם היא שותקת לעולם לא תפגם נאמנותה, וע"כ אכתי יש מקדם לחוקרה ולקבל דבריה. אלא שהמדובר שאכן שאלוה ואמרה איני יודעת, שבזה ודאי שאינה יכולה שוב לחזור בה ולומר מפלוני הוא, בין שהוא כשר בין שהוא פסול. ע"כ יש בזה דין שתוקי. ולהלכה, כיון שהוא ספיקא בדברנו, ולישנא בתרא הוא לקולא, יש לנקוט לקולא, עפ"י כללי פסק ההלכה (עיי' שד"ח כללים א רי"ט, ואנ"ת ח' טעמי ש"ל).

ומכיון שאין לפנינו שום עדות שנערה זו הוחזקה בתור בתו של בעל האם, והעדים שהופיעו אמרו שלא הוחזקה בתור שכזו. ולאחר שציידנו, שגם לו היתה מוחזקת ג"כ לא היה ערך לחזקה. והאם לפנינו אמרה שמפלוני נתעברה וכשר הוא, נראה שיש לפסוק שנערה זו מותרת לבא בקהל ישראל.

והנלענ"ד כתבתי.

שאול ישראלי

פסק הדין לא נמצא.

סימן ד : בענין ממזרות ונשואין אזרחיים*⁴

המבקשת פ.ל. ילידת צרפת (19.2.50), פנתה למחלקת הנשואין ברה"ר לתל"אביב יפו לרישום נשואין. המחלקה התקשרה לצורך בירור כשרותה לנשואין עם ביד"צ של פריז, ונתברר שאמא שלה מרת ז.ז.ל. פנתה בשנת תשט"ו דרך ביד"צ דפריז לבקשת גט מאת מר צ.ג., שגר אז בכפר סבא. ובביה"ד דפ"ת הופיע מר ג. ואחרי שהצהיר שם שז.ז.ל. הנ"ל אכן נישאה לו בחו"ק בהיותם יחד כפליטים ברוסיה, סודר הגי"פ ונשלח לפריז, וכעדות ביה"ד נמסר לידה ב-ה' בניסן תשט"ו.

לפי זה נתעורר ספק על כשרותה של המבקשת שנולדה למרת ז.ז.ל. מבעלה הנוכחי מר ש.ל. ורשומה אתו בנשואין אזרחיים בצרפת, טרם נתגרשה ממר ג. .

לצורך בירור הוזמן מר צ.ג. בפני כב' הראשלי"צ הרה"ר לישראל ונתקבלו דבריו בפני תלתא כחדא ביום י"א בכסלו ש.ז. הוא אמר "שמעולם לא עשה חופה וקידושין עם האשה ז.ז.ל. ומה שאמר בשעתו בפני ביה"ד לא אמר אלא במטרת סידור הגי"פ. הנ"ל אף נשבע על נכונות דבריו.

האשה מרת ז.ז.ל. באה מצרפת והופיעה בפנינו ביום א' בטבת דנא, וסיפרה שבשנת 4-1943 נרשמה בתור נשואין במשרד ז.ק.ס. ברוסיה עם מר צ.ג. בהיותם שם במחנה עבודה יחד עם הרבה בני נוער ממוצא עממיים שונים. יהודים, לדבריה, לא היו שם. היה זה כפר נידח באזבקיטון שבאסיה התיכונית, לשם הועברו בזמן המלחמה ע"י השלטונות הרוסיים. מעולם לא נישאה כדמו"י, כי בכלל לא היו שם יהודים ומכש"כ שלא היו מצויים שם מוסדות רבנות ורבנים. על סמך רישום זה אמנם חיו כאיש ואשה, עד שיצאו משם בהנתן אפשרות יציאה מרוסיה לפולין לנתיני פולין. שם נפרדו דרכיהם, האיש עלה ארצה, ואילו היא נסעה לצרפת, שם הכירה את מר ש.ל. ונישאה לו אזרחית. את בקשתה לקבל גט ממר ג. נימקה בזה, שלא יכלה להרשם כאשתו של בעלה הנוכחי מאחר שהיתה רשומה כנשואה למר ג. היא פנתה לביה"ד, מכיון שהוסבר לה בשגרירות ישראל בפריז, שאין בישראל רק גירושין כדמו"י. רק אחרי קבלת תעודת הגירושין נרשמה אזרחית כנ"ל למר ש.ל., אולם גם אז עד עתה לא נישאו כדמו"י, לדבריה, מחמת רשלנות.

עד כאן העובדות.

והנה בבואנו לדון על כשרותה של המבקשת פ.ל. שנולדה מחיים משותפים של האשה ז.ז.ל. עם מר ש.ל., יש לדון מצד הרישום של אמה הנ"ל בפספורט שלה בשעת הולדה כנשואה למר ג. במשרד רישום הנשואין זק"ס שברוסיה, וכן מצד סידור הגי"פ לאמה כנ"ל ודבריהם של מר ג. והאשה - אם המבקשת בבתי הדין. האשה - מצד עצם הפניה לביה"ד, ומר ג. מדבריו המפורשים בביה"ד שנישאה לו בחו"ק כדמו"י.

והנה מצד הרישום שבפספורט, שהוא עפ"י משרד הנשואין שברוסיה, נראה שאין מקום לעורר ספק שמא היו שם גם נשואין כדמו"י. מאחר שברוסיה אין מצויים רבנים ומוסדות דת רק מעט מזעיר באי אלה מהערים המרכזיות, ובכפרים נידחים מעין אלה שבהם שהו האיש מר צ.ג. והאשה מרת ז.ז.ל. - אם המבקשת כמעט ודאי שלא היו רבנים. ורוב רובם של הנשואין ברוסיה נעשים שלא ע"י רבנים, רק יחידי סגולה שומרי גחלת היהדות, והללו לא נמנו ביניהם. (לדברי האשה, כפי שנמסרו בטלפון בשיחה של מזכיר הרה"ר עם דיין ביד"צ דפריז הרב גוגנהיים, השתייכו לנוער הקומוניסטי. ואף עד היום - האשה ממשיכה לחיות חיי אישות עם האיש הנוכחי ש.ל. ללא חו"ק). א"כ הרישום אין בו לעורר ספק, שמא היו שם גם נשואין כדמו"י, ואין ברישום אלא מה שיש בו, דהיינו - מה שנקרא - נשואין אזרחיים.

בנשואין אזרחיים כבר נתקבל פסקו של מרן הגר"ע גרודזינסקי זצ"ל, שהו"ד בסי' דבר אברהם ח"ג ש"במקום עיגון שא"א להשיג גט, דעתו נוטה להקל". אמנם משתדלים בתי הדין בארץ להשיג גי"פ לחומרא, אך במקום שא"א פוסקים להקל. וזה עפ"י מה שפסק הריב"ש באשה מהאנוסים ואף הוא אנוס.

"שלא קדשה בעדים ולא נשאת לו בעירה אלא ע"י עכו"ם בחקות דתם וישבה בביתו עמו כאשתו לכל דבר בחזקת אישות."

וכ' בזה הריב"ש :

"אין ספק כי האירוסין או הנשואין, תקראם כמו שתרצה, שנעשו בנימוסי עכו"ם ובכהני במותם שאין בהם חשש קידושין, אף אם היו בהם עדים כשרים... בכאן הרי לא נתן כלום רק שהכומר מברך אותם בקול גדול..."

⁴ טיוטה לפסק דין בתיק לד201

הכא בנידון זה לא בעל לשם קידושין, דכיון שהתנו בנשואין בחוקות עכו"ם... הרי כאילו פירשו שאין דעתם לשם קידושין כדמו"י."

וכן בתרוה"ד (שו"ת סי' ר"ט):

"... מעשה שבא לפני במומר שנשא בגויותו עם הגלח (כומר) בת ישראל שהמירה ג"כ, ושהו יחד כמו ב' או ג' שנים. ולבסוף חזרה היא לדת האמת וקידשה אחר. והתרתו לו משום דודאי היא והמומר לא התכוונו בהזדווגם יחד בגויותם לשם קידושין כדמו"י, אלא לייחד בעלמא כדי שתהא מצויה לו בכל עת ולא לאחר."

והובאו הדברים בשו"ע א"ע סי' כ"ו א' בהגהת הרמ"א ובמרן המחבר סי' קמ"ט ו'.

ואם כי בדבר אברהם שם הביא באשה שהיתה רשומה בפספורט כנשואה לפלוני, ואמרה שלא נישאה לו כ"א בערכאות וכן נתגרשה בערכאות והביאה עדים על כך ולא אבה להתירה להנשא. אולם זהו כפי המבואר בדבריו משום שהוחזקה עפ"י קרוביה ומכירה שנשאת לאיש, וכיון שהוחזקה שם כא"א סתם "אמרין עפ"י החזקה דמסתמא נישאת כד"ן". אבל כאן בני"ד הרי לא הוחזקה לפנינו כא"א, רק מכוח הרישום בפספורט. ואם אמנם לדבריה חיו שם כאיש ואשה, א"כ במקום ההוא ברוסיה הוחזקו, לדבריה. אך הרי לדבריה לא נישאת מעולם, ובאותו מקום לא הוחזקה ג"כ בתור נשואה רק בנשואין אזרחיים. א"כ הפה שאסר הוא שהתיר.

יוצא איפוא שאילו היתה באה האשה, טרם שנכנסה לדור עם האיש הנוכחי, לביה"ד והיו קשיים באיתורו של מר ג., או שהיה מסרב לתת לה ג"פ לחומרא, היו ביה"ד מתירים אותה להנשא, כנ"ל עפ"י פסקו של הגר"ח זצ"ל. ומעתה לגבי המבקשת שלפנינו מרת פ.ל., הרי"ז כמו במקום עיגון של האשה, והוא בגדר בדיעבד ממש, אין מקום להחמיר מצד הנשואין האזרחיים של אמה בשעתו עם מר ג., ויש להתירה לבא לקהל ישראל.

ומעתה נדון מצד אמירת מר ג. בשעתו בשנת תשט"ו בביה"ד בפתח תקוה שמרת ז. - אם המבקשת היתה נשואה לו ברוסיה בחו"ק, וכן מצד פניית האשה עצמה - אם המבקשת לביה"ד לסדר לה ג"פ, שלכאורה מוכח מזה שראתה עצמה נשואה לו כדמו"י. אך דברים אלה של הפנייה לביה"ד ומעשה ביה"ד של סידור הג"פ, כל זה נעשה בשנת תשט"ו, כמה שנים לאחר שהמבקשת כבר נולדה, א"כ אפילו היתה האשה אומרת בפירוש באותה שעה שנתקדשה למר ג. בחו"ק כדמו"י, לא היה בדבריה כדי לאסור את בתה, שכבר הוחזקה בכשרות כבתו של מר ש.ל. שגרה אתו חיי אישות דרך קבע, כי אין לאם תו"נ על ילדיה לפוסלם, כמבואר בב"ש (סי' ד' ס"ק ל"ט):

"כי דוקא לאב נתנה התורה נאמנות לפסול בניו, אבל היא אינה נאמנת לפסול בניה, לכן הוי כאילו לא אמרה כלום."

וזה נוסף על מה שנראה שמפנייתה לבקש גט ע"י ביד"צ דפריז אין לראות בכלל שמה משתמע שאמרה אז שנשאה בשעתו למר ג. ע"י חו"ק כדמו"י, כי במכתב של ביה"ד משם לא נזכר אלא שמבקשת גט. וזה יכול להתפרש יפה גם שמבקשת הגט מצד הנשואין האזרחיים שהיו לה אתו. וכפי שהסבירה באמת עכשיו לפנינו, שמאחר שאין בארץ אלא גירושין דתיים נאמר לה בשגרירות ישראל בפריז, שהדרך היחידה לפתור את בעיתה היא פנייה לביה"ד. ע"כ אין בדבריה ובמעשיה של אם המבקשת בכדי לאסור את בתה.

וכן לא היה בדבריו של מר ג. בפני ביה"ד בפתח תקוה שנאמרו בשנת תשט"ו, בכדי לאסור את המבקשת. מאחר שכנ"ל, מצד עצם מה שהיתה אמה שלה רשומה בערכאות שברוסיה כאשתו, לא היה כדי לאוסרה, נמצא שהולד (דהיינו המבקשת שנולדה בשנת 1950) כבר הוחזק בכשרות. והרי זה כמי שבא להעיד על אדם מן השוק שהוא ממזר, שאין ע"א נאמן בזה. ורק לאב, היינו שהוחזק לפני כן בתור אביו של הולד, הוא שנתנה תורה תו"נ, אבל לא לאדם אחר, כמבואר בש"ש (ש"ו פט"ו):

"... להעיד על אחד שהוא ממזר, דודאי בעי שנים לפוסלו לקהל ישראל."

והרי הוא אינו אלא ע"א (מבלי להכנס לברר כשרותו) כי העד השני שהופיע בפני ביה"ד הוא קרובו אחי אמו, ואף לא אמר כלום מתוך ידיעתו האישית אלא הסתמך על מה שאמר וכתב לו מר ג. הנ"ל. א"כ אין בעדותו ולא כלום.

ובני"ד שדבריו של מר ג. נתקבלו בשעתו בקשר עם הג"פ, ובכלל לא היה מדובר, ואף לא היה ידוע שהדברים נוגעים לבת האשה - המבקשת שלפנינו, אין לראות בזה קבלת עדות כד"ן, כיון שנתקבלה שלא בפני הבע"ד, כדמסיק הגאון בעל "בית מאיר" (בתשובת רע"א סי' ק'):

"תו יש ספק אם אפשר לפסוק דין פסולי קהל האידינא עפ"י העדים שעליה, מפני שהוא כמו שלא בפניו. ופסול קהל לעני"ד ודאי הוא כמו ד"י"נ ממש."

וא"כ אין עדותו בפני ביה"ד בשנת תשט"ו בגדר עדות כלל, ויכול גם לחזור ולהגיד, ולשנות ממה שאמר בתחילה (חו"מ סי' כ"ח סט"ו ובהגהה שם). וכאן הרי חזר מדבריו הקודמים ואמר בשבועה שלא היו לו מעולם חו"ק עם האם של המבקשת. וא"כ היה איפוא מקום לדון לקבל דבריו הנוכחיים כעדות המחזקת את הקביעה שלא היה שם מעולם חו"ק. אלא שיש סתירה בדבריו, שאמר שכל עיקר הרישום לא היה אלא בכדי לאפשר לאשה לצאת מרוסיה. ואילו כפי שמתברר, וגם מתוך דברי האשה לפנינו יוצא, שנרשמו זמן רב טרם שעלתה על הפרק כל הענין של החזרה לפולין. כן, לפי דברי האשה, היו אכן חיי אישות ביניהם על סמך רישום הנשואין בזק"ס, וזה מלבד שכנ"ל עצם כשרותו מפוקפקת.

אלא שכאמור אין אנו צריכים בעדותו של מר ג., ואף לא בדבריה של האשה אם המבקשת (שלכאורה גם מצד דבריה כיום, שאומרת שלא היו שם חו"ק רק רישום אזרחי גרידא, הוי נמי סניף לקולא, שהרי גם במקום ספק האם נאמנת להכשיר ולומר לכשר נבעלתי, כמבואר בא"ע סי' ד' סכ"ו ובב"ש הנ"ל ס"ק ל"ט):

"משום דבלא דיבורה היה הולד ספק ממזר וכשר מדאורייתא לבא בקהל, מש"ה נאמנת להכשיר, דהא מדאורייתא כשר."

וכש"כ בנידון דידן שאין זה אלא חשש, שמא היו שם נשואין כדמו"י. ודבריה הראשונים הרי לא היה בהם ממש וכנ"ל, ועכשיו נותנת הסבר מתקבל על הדעת למה ביקשה ג"פ דרך ביה"ד, כי כנ"ל לא היה לפניו דרך אחרת. כי מעצם הענין, אין יסוד לעורר ספק שמא היו שם נשואין כשרים כדמו"י.)

עפ"י כל הנ"ל נראה להסיק כי אין לאסור על מרת פ. להנשא כדמו"י.

והנלע"ד כתבתי

שאול ישראלי

פסק הדין לא נמצא.

סימן ה : בענין עוברת על דת ומזונות בעזיבת הבית*⁵

זהו ערעור וערעור שכנגד בפס"ד של כב' ביה"ד האיזורי בחיפה תיק מס' שכ"ו/2382/ לפיו החליט כב' ביה"ד שהאשה מחויבת לקבל גט, אבל לא איבדה כתובתה. עד להשלשת הכתובה ע"י הבעל הוא חייב במזונותיה בסך 200. - ל"י לחודש, והוא נפטר מזה עם השלשת הכתובה.

פס"ד זה מבוסס על מה שביה"ד קובע "כי התובעת הנ"ל חרגה מגדרי הצניעות המקובלים בזה שרקדה ריקודים סלוניים בלי נוכחות בעלה, כשאולם הריקודים מואר בתאורה אדומה וכו' לפי ההגדרה המשפטית היא עוברת על דת", "עם זאת התובעת לא הפסידה כתובתה ויתר הזכויות הנובעות מתוך הכתובה, הואיל ואין עדים שהתרה בה תחילה ועברה על התראתו".

בערעור שמצד הבעל נטען שהאשה עזבה את הבית ללא כל סיבה מצדו ו"שכל ענין עזיבת המשיבה את המושב הוא אך ורק עקב חוסר צניעותה והליכותיה הנלוזות". ושלפי העדויות שהביא בפני כב' ביה"ד היו כאן מעשי כיעור הגובלים עם זנות, שע"כ היא גם הפסידה כתובתה.

כן טען עוד שהאשה ביצעה הפלה מלאכותית מכוונת ושעל כב' ביה"ד היה לברר טענה זו. אכן טענה זו נתבררה בפנינו שאין בה ממש, מאחר שהאשה הציגה לפנינו מסמך מביה"ח שבה בוצעה ההפלה שלפיה היה כאן מקרה אונס שבא ע"י דימום מוקדם, לא נכנס ע"כ לפרט זה בהמשך הדיון דלהלן.

בערעור מצד האשה נטען ע"י ב"כ שהעדויות שביה"ד הסתמך עליהן לא היו כשירות. מאידך ישנן בתיק עדויות בכתב שהיא מתנהגת כראוי וכהלכה. בדקנו את העדויות לטובת האשה, ולא מצאנו בהם משהו שראוי להתחשב בהם. ע"כ אף בהם לא נדון בהמשך הדברים דלהלן. עוד טענה שכל טענות הבעל על דבר התנהגותה אינן טענות הנובעות מתום לב ש"א"כ כל איש חפשי הנשוי עם חפשיה כמוהו יבא בטענות כאלה להתגולל על אשתו להוציאה על כרחו ונמצא ביה"ד מסייע בידי עוברי עבירה".

אף טענה זו לא מצאנו בה ממש. אם אמנם בנוגע לדברים שנהגה בהם קלות ראש בדת משה וישראל בידיעת הבעל ובהסכמתו, ועכשיו לרגלי קטטות שנולדו ביניהם מעורר טענה זו כלפיה, יש מקום רב לומר שלא נזקק לו, כי דיני התורה לחיים ניתנו, ולא בכדי לתת יד לכל רשע ומנוול להשתמש בהם למלא תאוותו. וע"י בזה בדובב מישרים ח"א סי' קנ"ד (אות ב') ש"כ בא"ד בכל כה"ג "לגדור גדר בפני החפשים וכו' ורוצים לפרוץ הגדר וליקח חפשות ביותר ולהיות נבל ברשות התורה. לכן צדדנו דאין בכח הבעל לגרשה בע"כ". אולם בכגון דא ודאי יש מקום להבחין גם בדרגות הקלקול והשחיתות. ואף שאנו רואים בבעל שאינו מקפיד בלבושה וכל כיו"ב מדברים שדשו בהם רבים והפך להם להיתר, מ"מ אין לנו שום יסוד לומר שלא איכפת לו גם בדברים שקרבתם למעשה זנות הוא גדול ביותר. ולסוג זה שייכים הריקודים הסלוניים הללו כפי עדותם של העדים. וכה"ג בגמרא סוף גיטין, שאמרו שם: רוחצת עם כל אדם ס"ד? ופירשו התוס': אפי' אדם רע אינו סובל זה מאשתו.

כן טוענת האשה, שהיא אף עכשו מוכנה לשלום בית בתנאי שיעזוב את מקום מגוריו הנוכחי, שאין זה כרוח בהפסד רציני בשבילו, מאחר שממילא מקום עבודתו איננו במושב אשר שם ביתו כיום. ובהיות הבית קרוב ביותר למקום מגוריו הוריו שהם הגורמים לקטטות ולמריבות ביניהם.

עלינו לברר את מדת הצדק שבטענות שני הצדדים וערעורם על פסק דין האמור.

כשרות העדים ומהימנותם

הפס"ד מצייין שהוא הוצא "בהסתמך על העדות", עפ"י קובע הפס"ד שהיא עוברת על דת. ואכן רק ע"י קבלת עדותם של העדים, יש מקום לדון שהאשה היא בכלל עוברת על דת. שאילו לפי דברי עצמה וב"כ כפי שנטען בפנינו, וכפי שמשמע מהפרוטוקול של הדיון בפני ביה"ד קמא, נטען גם שם, שהיא רקדה עם אחיה בלבד, וכן הוא שליוה אותה בשובה הביתה מהנשף, אין מקום לראותה כעוברת על דת, אם כי ודאי נהגה שלא כהוגן כבר בעצם ההשתתפות בנשף ריקודים שאינו יאות לבנות ישראל כשרות.

בנוגע ליחסים בין קרובי משפחה כגון אח ואחות ההלכה פסוקה :

"המחבק או המנשק אחת מהעריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהם, כגון : אחותו הגדולה ואחות אביו וכיו"ב, אעפ"י שאין לו שום הנאה כלל, ה"ז מגונה ביותר, ודבר איסור הוא ומעשה טפשים שאין קרובים לערוה כלל וכו" (א"ע סי' כ"א ס"ו).

⁵ ערעור וערעור-נגד תשכ"ו/15, תשכ"ו/155, בפני כב' הדיינים : הרב בצלאל זולטי, הרב שאול ישראלי, הרב עובדיה יוסף